

POLEMIKA: In re *Fair Trade*, nebo *Fail Trade*?

Považuji za nezbytné uvést na pravou míru nepravdivá tvrzení v článku Martina Pánka [Fair Trade, nebo Fail Trade?](#) zveřejněném na portálu Euportál.cz 13. února 2011. Článek obsahuje velké množství omylů, vycházejících z neznalosti konceptu fair trade a jeho pravidel. Chci reagovat alespoň na ty nejzásadnější.

Pokud autor vyzdvihuje volný trh jako lepší řešení pro situaci producentů z rozvojových zemí, zapomíná zřejmě (stejně jako další kritikové fair trade), že volný trh v dnešním světě ve skutečnosti neexistuje. Jeho předpokladem je totiž absence jakýchkoliv obchodních bariér, celních eskalací, ochranných dotačních politik a v lepším případě také dostatečný přístup k informacím pro obě strany obchodní transakce. Taková situace ve světě však není a v blízké budoucnosti zřejmě ani nenastane. (Příkladem může být rozdíl v evropské celní sazbě při dovozu buď surové, nebo zpracované kávy - clo u zpracované kávy je tak vysoké, že se nevyplatí investovat do technologií na její zpracování přímo v zemi pěstování, což by ale podpořilo tamější ekonomiky.)

Rozhodně nelze souhlasit s tvrzením, že dětská práce je pro děti nejlepší příležitostí. Je třeba odlišovat případy, kdy děti sezónně pomáhají rodičům na jejich hospodářství (to se děje koneckonců všude na světě a systém fair trade to nezakazuje), od nucené dětské práce (problém dětských otroků je všeobecně znám např. z Pobřeží slonoviny, kde děti pracují na kakaových plantážích za otřesných podmínek). Přestože nucená dětská práce odporuje Úmluvě o právech dítěte (závazné pro 192 států světa), a je tedy nepřijatelná a nelegální téměř všude na světě, je stále ještě běžnou součástí produkce světových komodit.

S autorem článku nelze souhlasit v tom, že zvýšená výkupní cena fairtradových surovin způsobuje nadprodukcí. Tato zvýšená cena totiž stačí producentovi právě tak na samotnou produkci a mírné zlepšení jeho životních podmínek. Naopak mu také někdy umožní pěstovat na jeho pozemku více různorodých plodin pro vlastní spotřebu či pro prodej na místním trhu. Tím se zmenší závislost producenta na jedné exportní komoditě a její produkce se tak v důsledku může i snížit.

Dále jen naprostý nesmysl, že je výkupní cena určována jakousi přírážkou k ceně tržní. Výkupní cena se propočítává podle nákladů na produkci a na živobytí pěstitelů či řemeslníků v tom kterém regionu. Je na ceně tržní nezávislá.

Systém fair trade je světově uznáván jako efektivní nástroj rozvojové spolupráce (viz i autorem zmiňované dokumenty Evropské unie). Neposkytuje chudým pěstitelům a řemeslníkům z rozvojových zemí pouze finanční benefity, ale operuje s rovnocennými skupinami nástrojů – ekonomickými, sociálními a ekologickými. Pokud budeme zvažovat vždy pouze jeden nástroj tohoto systému z mnoha, jak to autor článku činí, je možné vyargumentovat jeho nefunkčnost. Pokud se ale všechny nástroje propojí, je prokazatelně dosahováno dlouhodobého zlepšení životní situace milionů chudých pěstitelů i řemeslníků po celém světě.

Na závěr ještě poznámku: je třeba neplést si (jak autor činí) spolupráci s pomocí – od termínu „rozvojová pomoc“ se upouští již od konce 60. let (1968 – konference UNCTAD: poprvé oficiálně přijato heslo „trade not aid“). Rozvojová spolupráce je založena na partnerství a respektu; humanitární pomoc je pak nárazová pomoc pro oběti v krizi. Při základní orientaci v tématu je tento rozdíl každému patrný a systém fair trade tomuto modernímu pojetí přesně odpovídá. Fair trade je totiž obchod, nikoliv charita či dary. Zároveň je fair trade za velmi nízkých vstupů dlouhodobě udržitelný a účinný.

Předseda nevládní neziskové organizace Společnost pro Fair Trade

Tomáš Bílý